

هزینه‌های سنگین درمان جوجه‌های گوشتی در خاورمیانه

مترجم: دکتر عباس غلامیان - کارشناس شبکه دامپزشکی استان خوزستان

میکروبهائی که باعث تلفات میشود بی‌تأثیر میباشد. با اعمال روشهائی میتوان از مصرف داروهای گران قیمت خودداری نمود که بهترین روش، پیشگیری بیماری از طریق جدا کردن، رعایت موازین بهداشتی، ضدعفونی و تغذیه مناسب میباشد براساس محاسبات انجام شده، متوسط خرید يك كيلو از کلیه انواع داروها حدود ۱۳۳ دلار آمریکائی تخمین زده شده است. هنگامیکه سیستم کنترل مناسب برای داشتن گله‌ای عاری از بیماریهای میکروپلاسمائی وجود داشته باشد، استفاده از کلیه داروهای ضد میکروپلاسمائی الزامی میباشد ولی در پاره‌ای موارد علیرغم استفاده از داروهای ضد میکروپلاسمائی باز هم متوسط تلفات بعلت وجود سایر میکرو ارگانیسم‌ها به ۱۲٪ میرسد. اقدامات آزمایشگاهی قبل از تجویز دارو باید انجام شود تا از اتلاف پول و دارو و همچنین ایجاد مقاومت به دارو جلوگیری بعمل آید.

در مطالعه‌ای که بر روی گله تجارتي بزرگی انجام شد در مدت ۱۲ ماه کاهش تدریجی حساسیت به داروهای ضد سی‌آر‌دی در جوجه‌ها مشاهده گردید. از نقطه نظر تشخیص برخی از گونه‌های میکروپلاسمئا توصیه میشود که قبل از هر گونه درمان یا اقدامی نسبت به تعیین گونه و حساسیت و تشخیص مناسبی از عامل بیماری اقدام شود. بنظر میرسد که نیاز سالیانه بازار به داروهای ضد میکروپلاسمائی جهت پیشگیری در جوجه‌های گوشتی در خاورمیانه بیش از ۱۵۶ تن میباشد.

انواع مختلفی از داروهای ضد کوکسیدیوز در این منطقه در دسترس می‌باشند ولی مهمترین آنها که در خوراک استفاده میشود شامل: آمپرولیوم به اضافه اتوپابات، دی نیترو-تولامید، روبنیدین، لازولوسید، مونسین، کلپیدول، ناراسین، سالینومایسین و هالوفوجینون میباشد.

براساس محاسبات انجام شده بر مبنی ضریب تبدیل غذائی ۲/۲، کل داروهای ضد کوکسیدیوز در سال که فقط برای جوجه‌های گوشتی در این منطقه استفاده میشود حدود ۳۱۰۰ تن تخمین زده میشود. این داروها معمولاً در خوراک استفاده می‌شود و حدود ۱۵٪ خوراک معمولاً بدون دارو بمصرف می‌رسد.

در کشورهای خاورمیانه هیچگونه اطلاعات موثقی در مورد میزان بروز بیماری کوکسیدیوز در جوجه‌ها وجود ندارد و هیچگونه استدلالی در مورد گونه‌های مختلف عامل بیماری نیز وجود ندارد، بجز اینکه معمولاً اسامی ایمریا تئلا و ایمریا نکاتریکس ذکر میشود.

استفاده از داروهای ضد کوکسیدیوز در منطقه‌ایکه رطوبت و درجه حرارت پائین بوده و شرایط محیطی جهت اشاعه کوکسیدیوزنا مساعد میباشد، مورد سوال میباشد.

شرایط بدنگهداری بستر معمولاً باعث تکثیر و بیماریزائی کوکسیدیا میشود. نسلی که از هر اووسیست بوجود می‌آید ممکن است به تعداد ۱۰۰۰/۰۰۰ برسد. شدت شیوع بیماری بستگی به تعداد اووسیست‌های بالغ بیماریزا دارد در صورتیکه

به فروش میرسد ولی بدترین قسمت این تراژدی مشاهده داروئی با تاریخ تولیدومارک سازنده جعلی می‌باشد.

خاورمیانه هنوز هم بازار رسمی مناسبی است که در آنجا داد و ستد، يك امر عادی و عمومی است، چه این کالا يك ماده خوراکی، البسه یا يك گیاه داروئی باشد. البته مناسب بودن قیمت هنوز هم عامل تعیین کننده‌ای در خرید و فروش داروهای طیور، ضدعفونی کننده‌ها و مکمل‌های غذائی است. در این بُعد است که فروشندگان میتوانند نسبت به یکدیگر امتیازاتی کسب کرده و موقعیتی را پیدا نمایند. کلیه داروهای طیور و فرآورده‌های خوراکی آن بدون نسخه فروخته و مصرف میشوند. برخی از داروها نیز در کشور مصرف کننده بسته‌بندی مجدد می‌شوند. بیشتر کشورهای خاورمیانه واردات دارو را از خارج مجاز می‌دانند و برخی از شرکتهای سازنده دارو دفاتری در منطقه دارند تا مواد داروئی خالص را که فوق‌العاده گران هستند تامین نمایند.

در میان داروهای ضد میکروپلاسمئا عمدتاً داروهای نظیر تایلوزین، لینکومایسین، تیماسولین اسپرومایسین و ترکیبات آنها بعنوان پیشگیری کننده همراه با خوراک یا در آب آشامیدنی در جوجه‌های گوشتی مورد استفاده قرار می‌گیرد. اکسی تراسیکلین و فورازولیدون نیز همراه غذا خصوصاً در جوجه‌های گوشتی مورد استفاده قرار می‌گیرد. مداوای بیماری میکروپلاسمائی توام با میکروب ای کلای، بندرت با هر يك از داروهای فوق امکان‌پذیر میباشد و این امر بعلت حدت بیماری و برخی عوامل مدیریتی میباشد. بسیاری از مواردی که در بیشتر موارد اشتباهاً سی-آر-دی نامیده میشود، با عفونتهای میکروپلاسمائی توام نمی‌باشد در نتیجه استفاده از يك داروی ضد میکروپلاسمئا در این موارد غیرمفید بوده، خصوصاً هنگامیکه مشاهده شده است که این داروها علیه

در خاورمیانه برای پرورش هر جوجه بطور متوسط ۳/۴۵ کیلوگرم خوراک، ۲/۲۳ کوکسیدیواستات، ۰/۱۱ گرم داروهای ضد میکروپلاسمئا ۰/۳۴ گرم آنتی بیوتیک و ۰/۰۷ گرم ویتامینهای محلول در آب مصرف میشود.

در برخی از این کشورها سالیانه برای پرورش ۱۰ میلیون قطعه جوجه گوشتی بطور متوسط حدود ۷۴۷/۰۰۰ دلار صرف هزینه‌های درمانی میشود. غیر از ۲۴ نوع داروهای مختلف که بمنظور پیشگیری و درمان بیماریها استفاده میشود، مبلغ ۱۳۵/۰۰۰ دلار برای انواع ضد عفونی‌ها و ۵۵/۰۰۰ دلار جهت خرید واکسن هزینه میگردد، مثلاً داروهای ضد میکروپلاسمائی ۲۰٪ و داروهای ضد کوکسیدیوز ۱۷٪ کل هزینه‌های درمان را شامل میشوند. انواع آنتی بیوتیکها، مهمترین قسمت بوده و بطور کلی ۶۱٪ را تشکیل میدهد در صورتیکه انواع ویتامینهای ضد استرس حدود ۱/۵٪ کل هزینه این داروها را شامل میشود.

هزینه‌های ناشی از مصرف انواع این داروها با پرورش قریب به ۱۳۸۵/۷ میلیون جوجه گوشتی در خاورمیانه سالیانه متجاوز از ۱۰۳ میلیون دلار ارزیابی شده است. هر جوجه پرورش یافته حدود ۳/۵ کیلوگرم خوراک ۲/۲۳ گرم کوکسیدیواستات، ۰/۱۱ گرم داروهای ضد میکروپلاسمئا، ۰/۳۴ گرم آنتی بیوتیک و ۰/۰۷ گرم انواع ویتامینهای محلول در آب مصرف مینماید.

بجز برخی از کشورها که در آنها محدودیتهائی وجود دارد، بازار داروهای طیور در اکثر این کشورها بصورت آزاد وجود دارد و معمولاً کلیه داروهای شناخته شده و موجود از کلیه کشورهای جهان به این منطقه وارد میشوند. تمایل بیشتر دامداران در استفاده از انواع داروهای مختلف، فرصت مناسبی برای فروشندگان دارو جهت بهره‌گیری از این خوان یغما را فراهم نموده است. در نتیجه يك دارو با مارکها و غلظتهای مختلف

تماس با عامل بیماری در سطح محدود و یا متوسطی باشد در جوجه‌ها ایمنیت خاصی در مقابل تنها عامل موجود در محیط بوجود می‌آید و این ایمنیت در صورت تماس مجدد تداوم خواهد یافت، لذا تنها خوردن تعداد زیادی اوویسیست بیماریزا باعث بروز بیماری شدید در گله می‌شود. داروهای ضد کوکسیدیوز امروزه فقط بمنظور جبران شرایط غیربهداشتی بستر مورد استفاده قرار می‌گیرند.

مدت زمان قطع دارو بعد از درمان با انواع داروهای ضد کوکسیدیوز نیز بعد دیگری است که مورد توجه قرار نمی‌گیرد. تحقیقات جدید نشان می‌دهد که حتی پس از گذشتن زمان لازم قطع دارو پس از درمان باز هم مقادیر کمی از این داروها در گوشت مرغ‌ها مشاهده شده است. صدمات ناشی از این داروها برای سلامتی انسانها بیشتر باید مورد مطالعه قرار گیرد. در صورت اجرای یک برنامه بهداشتی مناسب برای بستر و جلوگیری از تماس جوجه‌ها با تعداد زیادی اوویسیست، علاوه بر کاهش مصرف داروهای ضد کوکسیدیوز تدریجاً ایمنیت کافی در جوجه ایجاد شده و بیماری کنترل می‌گردد. عامل این بیماری تاکنون نسبت به بسیاری از داروهای ضد کوکسیدیوز مقاوم شده، بجز تعداد معدودی که میتوان در آلودگی با چند گونه کوکسیدیوز استفاده نمود. تولید جوجه‌هایی که از نظر ژنتیکی نسبت به کوکسیدیوز مقاوم باشند احتیاج به تحقیقات بیشتری دارد.

ایمن سازی جوجه با استفاده از واکسنهای ضد کوکسیدیوز در این منطقه انجام شده است ولی کاربرد غیرضروری و دوره‌ای کوکسیدیوستاتهای مختلف مطابق نظرات فروشندگان و در جهت فروش بیشتر این نوع داروها انجام میشود. استفاده از داروهای ضد کوکسیدیوز علیرغم هوای گرم و رطوبت کم در این منطقه عمدتاً باعث عدم تشخیص صحیح این بیماری

میشود. بیماریهایی نظیر تورم هموراژیک روده، مسمومیت با سولفامیدها، عفونت پاراتیفوئید، بیماری تاج آبی، تورم نکروتیک روده، تورم السراتیوروده و تورم‌های غیراختصاصی روده غالباً بعنوان بیماری کوکسیدیوز تشخیص داده شده، بدون هیچگونه توفیقی درمان انجام میشود.

آنتی بیوتیکها بطور گسترده‌ای در کلیه کشورهای خاورمیانه مورد استفاده قرار می‌گیرند. تخمین زده میشود که سالیانه حدود ۵۰۰ تن آنتی بیوتیک شامل کلیستین، کلرامفنیکل، اریترومايسين، فورازولیدون، فلومکسوتین، جنتامایسین، اکسی تتراسایکلین، تتراسایکلین و انواع سولفامیدها در این منطقه مصرف میشود که بیشتر این داروها بدون توجه به میزان حساسیت عامل بیماری بکار میروند و در صورت عدم توفیق در درمان بیماری یکی پس از دیگری تکرار میشوند. گزارش شده که بیش از ۴۰٪ جوجه‌های یک گله بعلت مسمومیت و سایر عوارض ناشی از مصرف طولانی این داروها تلف گردیده است.

مطالعه‌ای در یکی از گله‌های بزرگ این منطقه در مدت ۱۲ ماه انجام شده که تغییراتی را در حساسیت جوجه‌ها نشان میدهد و این تغییرات بوسیله سواب گلوبا استفاده از دیسکهای معمولی حساسیت اندازه‌گیری شده است. این آزمایش در مدت اجرای برنامه‌های درمانی و پیشگیری روزمره با استفاده از داروهای قید شده در جدول که بمنظور کنترل کلی سپتی سمی استفاده میشد انجام گردید. برخی از سازنده‌های آنتی بیوتیک بجای دیسکهای معمولی، دیسکهای حساستری را ارائه کردند که نوار بازدارنده بزرگتری را اطراف خود ایجاد میکرد و ادعا میشد که در عمل نیز اینها موثرتر میباشند موضوعی که باید مورد توجه بیشتر کارخانه‌های تولیدکننده دارو قرار گیرد هدایت کارخانه در جهت صحیح و کمک به کشورهای در حال توسعه است.

غالباً هنگام درمان سی آردی- کلی سپتی سمی مقاوم توجه نمیشود که داروهای ضد مایکوپلاسما علیرغم جذب سریع و بالا رفتن میزان آنها در خون اثر آنها جهت درمان ای کلای بسیار کم می‌باشد. بیشتر داروهای ضد ای کلای اثر کمی بر روی مایکوپلاسما دارند و ترکیبی از داروها در آب آشامیدنی بدون بهبودی قابل ملاحظه‌ای مصرف میشود. اکثر گونه‌های ای کلای تاکنون نسبت به بیشتر داروهایی که در این منطقه استفاده میشوند مقاوم گردیده‌اند. بهر صورت در مورد برخی از داروهائیکه اخیراً ارائه شده است نتایج مطلوب وعده داده شده است.

کلی باسیلوز نیز مانند کوکسیدیوز می‌بایست بعنوان یک بیماری مدیریتی مد نظر قرار گیرد، میکروب ای کلای بطور طبیعی در روده جوجه‌ها وجود دارد و مرتباً بوسیله مدفوع باطراف پراکنده میگردد و این امر باعث تماس مداوم جوجه با عامل بیماری از طریق محیط، غذا و آب آلوده میگردد تهویه ناقص و وسائل آشامیدنی آلوده دو عامل مهم در بروز بیماری حاد هستند و درمان با هیچیک از داروهای شناخته شده تا هنگامیکه شرایط نگهداری و مدیریت بهبود پیدا نکند موثر نخواهد بود.

تورم کیسه‌های هوایی که با جایگزین شدن میکروارگانیسم در کیسه‌های هوایی شروع میشود اولین نشانی شرایط بد تهویه می‌باشد. کالبدگشائی منظم جوجه‌های تلف شده میتواند کمک بزرگی در تشخیص و درمان سریع بیماری نماید و میتوان با اجرای برنامه‌های بهداشتی دقیق از مصرف بیش از حد دارو جلوگیری نمود.

در کشورهای خاورمیانه سالیانه بیش از ۱۰۰ تن محصولات مولتی ویتامین بصورت محلول در آب آشامیدنی بمنظور کنترل استرسها در جوجه‌های گوشتی مصرف میشود. اعتقاد بر این است که در تمام مدت پرورش جوجه‌ها تحت استرسهای مختلف قرار می‌گیرند ولی این بدین معنی نیست که میبایست در تمام این مدت از ویتامینهای محلول در آب استفاده نمود، خصوصاً در مواردیکه حتی بیشتر از مقدار مورد نیاز از این مواد در غذا وجود داشته باشد. بسیاری از پرورش دهندگان جوجه‌های گوشتی توانسته‌اند بوسیله اعمال مدیریت صحیح و بدون افراط در مصرف ویتامینها نتایج مطلوبی را بدست آورند. مصرف بیش از حد ویتامینها برای جوجه‌ها مضر بوده و ممکن است تعادل مواد غذایی را نیز بهم بزند. بسیاری از مرغداران حدود ۱۰٪ بیش از حد مجاز ویتامینها را در تابستان بمنظور جلوگیری از تلفات ناشی از افزایش درجه حرارت همراه با خوراک استفاده، میکنند. مشکل اصلی مصرف بیشتر ویتامینها همراه با برخی آنتی بیوتیکهای محلول در آب امکان انسداد مجاری آب و نیاز به شستشوی متناوب است. برخی از این محصولات مانند مواد نامحلول در آب در لوله‌ها رسوب مینمایند. معمولاً ویتامینها مهلت مصرف کوتاهی دارند و پس از آن بعلت اکسیده شدن غیرقابل مصرف میشوند لذا ذخیره طولانی مدت محصولات ویتامینه باعث کاهش شدید اثر آنها میگردد.

مقدار ویتامینهای مورد نیاز طیور بحدی متغیر می‌باشد که تعیین مقدار مصرف روزانه آنها بسادگی امکان پذیر نمی‌باشد. بسیاری از ویتامینهای محلول در آب بمنظور کنترل استرس گرما مصرف میشود ولی ویتامین ث علیرغم اهمیت آن در این شرایط غالباً مورد توجه نمی‌باشد، اگرچه ویتامین ث در شرایط عادی مورد نیاز طیور نمی‌باشد ولی تحت استرس‌های مختلف کمبود آن باعث مشکلات جدی در تولید و کاهش وزن بدن و حتی تلفات میگردد. محققین ثابت کرده‌اند که جهت حفظ باروری طبیعی در مرغهای اجداد نیاز به افزایش مقدار ویتامین ث می‌باشد.

بنابراین در صورت وجود مقدار کافی ویتامینهای مورد نیاز در خوراک نیاز به استفاده از هیچگونه ویتامین محلول در آب نمی‌باشد مگر اینکه مقدار آن در خوراک کاهش یابد. هنگام استرس گرما بدون جلوگیری از افزایش درجه حرارت و رطوبت سالن و بهبود تهویه یا سیستم خنک کننده استفاده از انواع ویتامینها ارزش زیادی ندارد و اعمال مدیریت صحیح بعنوان بهترین روش پیشگیری باید همیشه مدنظر قرار گیرد. منبع مورد استفاده:

Qureshi, A.A, (1992) Poultry International, No. 82

حساسیت برخی از داروهای ابتدا و انتهای سال:

ردیف	نام دارو	درصد حساسیت/	
		درابتدا	درپایان سال
۱	امپی سیلین	۴۶/۱۵	۳۰/۷۷
۲	آموکسی سیلین	۵۷/۸۵	۳۴/۶۲
۳	آپارامایسین	۵۰/۰۰	۳۳/۳۳
۴	کلرامفنیکل	۸۸/۷۷	۲۶/۹۲
۵	کلیستین	۷۳/۰۸	۶۱/۵۴
۶	اریترومايسين	۳۸/۴۶	۴/۰۰
۷	فورازولیدون	۸۵/۰۰	۶۱/۵۴
۸	جنتامایسین	۷۳/۰۸	۶۰/۰۰
۹	لینکومایسین	۷/۶۹	۳/۸۵
۱۰	نتومايسين	۹۲/۳۱	۴۶/۱۵
۱۱	تالیدیکسینک اسید	۱۰/۵۳	۳/۸۵
۱۲	اوکسالینیک اسید	۸۰/۰۰	۶۱/۰۰
۱۳	پنی سیلین	۳۰/۷۷	۱۰/۵۳
۱۴	استریتومايسين	۲۵/۰۰	۵/۲۶
۱۵	تتراسایکلین	۳۴/۶۵	۲/۲۵